

SJEĆANJE NA GDINJSKE CRKVE NE NAPJEVE

U potrebi da iznesem svoja razmišljanja o prirodi gđinjskih crkvenih napjeva, imam jednako tako potrebu da se vratim u dane svoga djetinjstva i rane mladosti, u doba ondašnjih živih starih glasova koje sam svaki dan slušao, povezan sa tradicijom naših crkvenih obreda – kroz nedjelje i blagdane.

Iz tih se dana sjećam mnoštva ljudi koji su u istim prigodama dolazili u crkvu. Među njima, naročito su mi ostali u pamćenju glasovi i likovi pjevača koji su stajali u koru sa crnim molitvenikom u rukama.

Na sjevernoj strani kora stajao je stari Ambrozije – Bronzo, barba Sibe i drugi, a na drugoj, južnoj strani, stajali su nešto mlađi barba Frane i barba Pero i svi tadašnji kantaduri, koji su mi u svojoj nedjeljnoj odjeći, čisti i uspravni, u svojoj ozbiljnosti, izgledali kao apostoli.

Možda i nije slučajno da je ime staroga Ambrozija tako odabrano i u duhu gđinjskoga govora pretvoreno u Bronzo, jer je u njegovu neumrlom glasu zaista bilo prisutno nešto što je nalikovalo na zvuk zvona, na brončano brujanje.

Bojom svojih glasova i svojim isklesanim težačkim likom izgledali su mi kao da će zauvijek ostati isti, takvi kakvi jesu, ostarjeli i čvrsti, da će vječno živjeti, pjevajući nedjeljnu ulaznu melodiju, na početku velike mise. Sada, kada se vraćam na te glasove, na tu ulaznu nimalo laku melodiju, u izvođenju uvijek malo nesigurnu, pokušavam je u svome pamćenju utvrditi što sigurnije. Zato je često u sebi čujem i obnavljam. Slušam njeno arhaično višeglasje, neko njeno istovremeno govorenje i pjevanje, koje bi mogao nazvati, bar jedan unisoni, uvježbani recital, na početku misnog obreda.

Svakome liturgijskom tekstu davali su ovi glasovi svojim naglaskom i bojom poseban pečat, prožimali ga na svoj način, ponekad i malo grubim i toplim tonovima. Tada mi se činilo da slušam davne glasove predaka koji se javljaju iz našega škrota,

bremenitog kraja, iz njegovih suhozida i gomila, noseći sa sobom svu raznolikost prirode i vjernost njene slike.

Sličan doživljaj imao sam u ranim jutarnjim satima na Veliki Petak kada se izvodio napjev *Gospina plača* – kada je procesija za križem uz napjev kretala gornjom stazom iz Gđinja prema susjednom Bogomolju, kada se kor sa hodočašća vraćao donjom stazom, za vrijeme čega se čulo neko neobično i jako podizanje glasova, koje je podsjećalo na plač i lelek žena i na daleko pastirsko dozivanje.

Nisam se u tim trenucima mogao oteti dojmu – uspinjući se i silazeći krivudavim, ukošenim stazama – da je u ovome crkvenome obredu sadržana sva simbolika života našega čovjeka-težaka, u kojoj on neprekidno živi u dodiru s prirodom. Idući joj ususret, približavajući joj se, vraćajući se, savlađujući je, noseći u svakome svome koraku jedan oblik trpljenja – svoju vlastitu muku, svoju trud. Zato bi ovaj napjev, zajedno sa stazama koje su ga pratile, na svetom tlu prirode, izdvojio kao jedan od najzanimljivijih naših crkvenih napjeva, zbog oblika i načina izvođenja, zbog svoga tužnog tona i njegovih zalopojki, otegnutih vokala.

Na ovaj bih način još mogao govoriti o gđinjskim napjevima, o njihovoj jednostavnosti i draži. Još uvijek slušajući u sebi u svome uhu naš jedinstveni, zvučni *Blagoslovljen* i gromki *Puče moj* za vrijeme noćne procesije. Slušam u sebi sve one stare glasove iz sela. Od dima promukle, hrapave, tople glasove. One kao svijetlo jasne i visoke tonove voditelja melodija. I kao njihov oslonac, one brojne, moćne druge tenore – šekonde, koji su se kroz napjev miješali sa svim drugim bojama glasova, baritona i basova, dajući na taj način napjevu posebnu puninu, snagu i usklađenost u terci.

Stoga je potrebno da se podrže, još uvijek živi naši gđinjski glasovi koji u ovome trenutku žele da ih još netko drugi

čuje – da ih sistematski zabilježi i istraži u njihovome sadašnjem karakteru – da ih tonski, notalno i tekstualno obradi.

Svojevremeno, pred petnaestak godina, istu sugestiju sam dao u pismu upućenom Matici Hrvatskoj u Zagrebu, u svrhu sastavljanja i obogaćivanja kulturnog programa Republike Hrvatske, apelirajući na cjelokupnu baštinu pučkih napjeva otoka Hvara.

Što se tiče Gđinja, značajno je da su naše pučke napjeve, i crkvene i svjetovne, cijevali svi dosadašnji svećenici i franjevci, koji su službovali u Gđinju ili su dolazili našoj župi u posjetu. Među njima spomenuo bih pok. don Juru Belića iz Hvara i fra Petra Lubina, još uvijek na službi u Splitu.

Posebno treba istaknuti važnost rada pok. maestra Antuna Dobronića iz Jelse, koji je među prvima već 1949. godine sakupljao i zapisao dio naših napjeva, svjetovnih i crkvenih, ističući tada da nigdje na otoku Hvaru nije našao toliko originalnosti u narodnim napjevima koliko u Gđinju.

Na kraju ću spomenuti trud i zalaganje prof. Jerka Bežića iz Zagreba, koji je u tu svrhu u zadnjih dvadesetak godina dolazio nekoliko puta u Gđinju.

Ivo Radovanović
Pariz, 19. svibnja 2004.

Crkva sv. Jurja u Gđinju

